

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการสำรวจ เก็บรวบรวมตัวอย่าง และศึกษาอนุกรมวิธานพืชมีท่อลำเลียงบริเวณเกาะเตาหม้อ เกาะพระ และเกาะพระน้อย จังหวัดชลบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2543 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2546 ได้สำรวจ เก็บตัวอย่างพืชมีท่อลำเลียงจำนวน 122 ชนิด 4 ชนิดย่อย 5 พันธุ์ จัดอยู่ใน 106 สกุล 55 วงศ์ เป็นพืชจำพวกเฟิน 4 วงศ์ และพืชดอก 51 วงศ์ วงศ์ที่พบมากที่สุดคือ Euphorbiaceae พบจำนวน 15 ชนิด อยู่ใน 12 สกุล วงศ์ที่พบมากเป็นอันดับสองคือ Rubiaceae พบจำนวน 8 ชนิด อยู่ใน 7 สกุล มี 26 วงศ์ที่พบจำนวน 2-4 ชนิด และอีก 27 วงศ์ พบวงศ์ละ 1 ชนิด

ในจำนวนพรรณไม้ 122 ชนิด พบว่า

1. เป็นพรรณไม้ถิ่นเดียวของประเทศไทย 1 ชนิด
2. พรรณไม้หายาก 1 ชนิด
3. พรรณไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ 14 ชนิด
4. พรรณไม้ที่รับประทานได้ 5 ชนิด
5. พรรณไม้ที่เป็นพืชสมุนไพร 43 ชนิด
6. พรรณไม้ที่ใช้ทำเครื่องจักสานหรือให้เส้นใย 6 ชนิด
7. พรรณไม้ที่เหมาะสมสำหรับนำมาปลูกประดับ 15 ชนิด
8. เมื่อเปรียบเทียบพรรณไม้บริเวณเกาะเตาหม้อ เกาะพระ และเกาะพระน้อย กับพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งเคยมีการศึกษาและสำรวจมาแล้ว พบว่า
 - 8.1 มีพรรณไม้ชนิดเดียวกันกับพรรณไม้ในเขตอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 81 ชนิด
 - 8.2 มีพรรณไม้ชนิดเดียวกันกับพรรณไม้บนเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี จำนวน 43 ชนิด
 - 8.3 มีพรรณไม้ชนิดเดียวกันกับพรรณไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ จำนวน 37 ชนิด

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพป่ากับความหลากหลายของพืชมีท่อลำเลียง

เนื่องจากขนาดของพื้นที่ทำการศึกษามีขนาดเล็ก ทั้งสามเกาะมีพื้นที่รวมกันประมาณ 1.5 ตารางกิโลเมตร และสูงจากระดับน้ำทะเลไม่มากนัก ยอดสูงสุดของพื้นที่อยู่บนเกาะเตาหม้อ สูงจากระดับน้ำทะเลเพียง 146 เมตร จึงยากที่จะบอกช่วงความสูงจากระดับน้ำทะเลที่มีความหลากหลายของพรรณไม้สูงได้ พรรณไม้ส่วนใหญ่สามารถขึ้นได้ตั้งแต่ใกล้ระดับน้ำทะเลจนถึงยอดเกาะ และกระจายทั่วทั้งป่า แต่ถ้าพิจารณาจากสภาพป่าและสังคมพืช พบว่าในสังคมพืชป่าดิบแล้งมีความหลากหลายของพรรณไม้ค่อนข้างสูงกว่าสังคมพืชอื่นบนเกาะ โดยพบทั้งไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก ไม้เลื้อย พืชอิงอาศัย และพืชเบียน

2. พรรณไม้เด่นและพรรณไม้ที่พบเฉพาะบริเวณใดบริเวณหนึ่ง

พรรณไม้ที่ขึ้นเป็นไม้เด่นบนเกาะเตาหม้อ เกาะพระ และเกาะพระน้อย พบปริมาณมากขึ้นกระจายทั่วไปในป่า ส่วนใหญ่เป็นพรรณไม้ต้นในป่าดิบแล้ง ได้แก่ พลองกินลูก *Memecylon ovatum* Sm. ตานเหลือง *Ochna integerrima* (Lour.) Merr. มะนาวผี *Atalantia monophylla* (DC.) Correa เกด *Manilkara hexandra* (Roxb.) Dubard เหมือนดั่ง *Memecylon plebejum* ซึ่งเป็นสังคมพืชที่ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของเกาะทั้งสาม ส่วนพรรณไม้ที่พบเฉพาะบริเวณใดบริเวณหนึ่งมักแปรไปตามสภาพแวดล้อมและภูมิประเทศ ดังนี้

บริเวณชายหาดทั้งหาดทรายและหาดหิน จะพบพรรณไม้ชายหาด เช่น หมันทะเล *Cordia subcordata* Lam. โพทะเล *Thespesia populnea* (L.) Soland. ex Corr. ตะบัน *Xylocarpus rumphii* (Kostel.) Mabb. หรือบริเวณที่เป็นหาดหินมักพบ เทียนเล *Pemphis acidula* J.R. & G.Forst. โกงกางหูช้าง *Guettarda speciosa* L. ส่วนไม้พื้นล่างมักเป็นไม้เถาเลื้อยหรือไม้ล้มลุกขนาดเล็ก เช่น ถั่วค้ำ *Canavalia rosea* (Sw.) DC. น้ำนมราชสีห์ *Euphorbia atoto* G.Forst. และ สร้อยนกเขา *Sauropus bacciformis* (L.) Airy Shaw

ส่วนที่โล่งแจ้งบริเวณยอดเกาะและที่สูงจะมีไม้ล้มลุกขนาดเล็กหรือไม้พุ่ม ได้แก่ พลองแก้วอัน *Rhodamnia dumetorum* (DC.) Merr. & L.M. Perry พลองขี้ใต้ *Memecylon*

pauciflorum Blume ขึ้นเป็นกลุ่มๆ และมีไม้ต้นขนาดเล็ก ได้แก่ มวกกอ *Olea salicifolia* Wall. ex G. Don ส้มป่า *Chaetocarpus castanocarpus* (Roxb.) Thwaites ติ้วขาว *Cratoxylum formosum* (Jack) Dyer และตีนนก *Vitex pinnata* L. ขึ้นกระจายห่างกันตามชายป่า

บริเวณหน้าผามักมีพรรณไม้ที่ทนต่อความแห้งแล้งและคลื่นลม ได้ดี ทรงต้นมักเป็นพุ่ม แคระแกร็น หรือไม้เถาเลื้อย เช่น สลัดไดป่า *Euphorbia antiquorum* L. ตานเหลือง *Ochna integerrima* (Lour.) Merr. ตะขบป่า *Flacourtia indica* (Burm.f.) Merr. และตานหม่อน *Vernonia elliptica* DC.

3. พรรณไม้ถิ่นเดียวและพรรณไม้หายากของประเทศไทย

จากการศึกษาในครั้งนี้ พบพรรณไม้ถิ่นเดียวของประเทศไทย 1 ชนิด คือ กะหนาย *Pterospermum littorale* Craib var. *littorale* พบตามชายป่าและในป่าดิบแล้ง ซึ่งพันธุ์ไม้ต้นแบบที่ใช้ในการกำหนดชื่อวิทยาศาสตร์เก็บจากท้องที่อำเภอศรีราชา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ทำการศึกษา และจากการศึกษาเอกสารพบว่า จันทนา *Tarenna hoensis* Pit. เป็นพืชที่มีสถานภาพเป็นพืชหายากของประเทศไทย (ธวัชชัย สันติสุข, 2543) พบตามป่าดิบแล้งและพื้นที่โล่งแจ้งบริเวณยอดเกาะ

4. พรรณไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ

พบพรรณไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ ใช้เนื้อไม้ในการก่อสร้างหรือทำเครื่องมือเครื่องใช้จำนวน 14 ชนิด ได้แก่

1. ติ้วขาว *Cratoxylum formosum* (Jack) Dyer
2. พลับดวง *Diospyros bejaudii* Lecomte
3. ลำบิตดวง *Diospyros filipendula* Pierre ex Lecomte
4. ตานดำ *Diospyros montana* Roxb.
5. พญารากดำ *Diospyros rubra* Lecomte
6. กระเบาหลัก *Hydnocarpus ilicifolius* King
7. ตีนนก *Vitex pinnata* L.

8. เพลิง *Dialium cochinchinense* Pierre
9. มะค่าแต้ *Sindora siamensis* Teijsm. ex Miq. var. *siamensis*
10. พลองกินลูก *Memecylon ovatum* Sm.
11. พุด *Gardenia collinsae* Craib
12. ยอป่า *Morinda coreia* Ham.
13. จันทนา *Tarenna hoaensis* Pit.
14. เกด *Manilkara hexandra* (Roxb.) Dubard

5. พรรณไม้ที่รับประทานได้

เป็นพรรณไม้ที่มีรายงานว่าสามารถรับประทานส่วนของยอดอ่อน ใบ ดอก หรือผล ได้ มีจำนวน 5 ชนิด ได้แก่

1. ลำเนา *Chaetocarpus castanocarpus* (Roxb.) Thwaites
2. เพลิง *Dialium cochinchinense* Pierre
3. ตานเหล็อง *Ochna integerrima* (Lour.) Merr.
4. พลองกินลูก *Memecylon ovatum* Sm.
5. เกด *Manilkara hexandra* (Roxb.) Dubard

6. พรรณไม้ที่เป็นพืชสมุนไพร

จากเอกสารที่มีรายงานการนำพืชไปใช้ประโยชน์ทางด้านสมุนไพรหรือมีสรรพคุณทางยา พบอยู่ในพื้นที่ศึกษา จำนวน 43 ชนิด ดังนี้

1. มะกล่ำตาหนู *Abrus precatorius* L.
2. พันง *Achyranthes aspera* L.
3. กะอวม *Acronychia pedunculata* (L.) Miq.
4. โมกเครือ *Aganosma marginata* (Roxb.) G. Don
5. ชะเอมป่า *Albizia myriophylla* Benth.
6. ต่อไล่ *Allophylus cobbe* (L.) Raeusch.

7. กระจับปี่	<i>Breynia glauca</i> Craib
8. มะกา	<i>Bridelia ovata</i> Decne.
9. นามวัวซัง	<i>Capparis sepiaria</i> L.
10. นามพรม	<i>Carissa spinarum</i> L.
11. สังกวาลพระอินทร์	<i>Cassytha filiformis</i> L.
12. ผักเสี้ยนผี	<i>Cleome viscosa</i> L.
13. ส้มมะงา	<i>Clerodendrum inerme</i> (L.) Gaertn.
14. สะแกนา	<i>Combretum quadrangulare</i> Kurz
15. นมแมว	<i>Cyathostemma micranthum</i> (A. DC.) J. Sinclair
16. ไปรงกี๋	<i>Dasymaschalon lomentaceum</i> Finet & Gagnep.
17. กาฝากมะม่วง	<i>Dendrophthoe pentandra</i> (L.) Miq.
18. กระแตไต่หิน	<i>Drynaria bonii</i> Christ
19. สลัดไดป่า	<i>Euphorbia antiquorum</i> L.
20. ใบต่อก้าน	<i>Evolvulus alsinoides</i> (L.) L. var. <i>alsinoides</i>
21. ตาตุ่มทะเล	<i>Excoecaria agallocha</i> L.
22. ตะขบป่า	<i>Flacourtia indica</i> (Burm.f.) Merr.
23. บานไม่รู้โรยป่า	<i>Gomphrena celosioides</i> Mart.
24. กระเบาหลัก	<i>Hydnocarpus ilicifolia</i> King
25. ผักนึ่งทะเล	<i>Ipomoea pes-caprae</i> (L.) R.Br.
26. หมากว้อ	<i>Lepisanthes senegalensis</i> (Poir.) Leenh.
27. ผาดขาว	<i>Lumnitzera racemosa</i> Willd.
28. แฉง	<i>Maerua siamensis</i> (Kurz) Pax
29. หัสคุณ	<i>Micromelum minutum</i> (G. Forst.) Wight & Arn.
30. ลูกใต้ใบ	<i>Phyllanthus amarus</i> Schumach. & Thonn.
31. ขางอ้าไฟ	<i>Phyllanthus virgatus</i> G. Forst.
32. คัดเค้าหมู	<i>Pisonia aculeata</i> L.
33. ขลุ่	<i>Pluchea indica</i> (L.) Less.
34. กะเจียน	<i>Polyalthia cerasoides</i> (Roxb.) Benth. ex Bedd.
35. พลองแก้มอ้น	<i>Rhodamnia dumetorum</i> (DC.) Merr. & L.M. Perry
36. กำแพงเจ็ดชั้น	<i>Salacia chinensis</i> L.

37. เถาว์ลยี่ด่วน	<i>Sarcostemma brunonianum</i> Wight & Arn.
38. หญ้าขัดใบยาว	<i>Sida acuta</i> Burm.f.
39. หญ้าขัดใบป้อม	<i>Sida cordifolia</i> L.
40. ขวากไก่	<i>Strychnos axillaris</i> Colebr.
41. ชั้นทองพยับบาท	<i>Suregada multiflora</i> (A. Juss.) Baill.
42. ตานหม่อน	<i>Vernonia elliptica</i> DC.
43. คนทิสอทะเล	<i>Vitex rotundifolia</i> L.f.

7. พรรณไม้ที่ใช้ทำเครื่องจักสานหรือให้เส้นใย

มีจำนวน 6 ชนิด ได้แก่

1. ลิเกาใหญ่	<i>Lygodium salicifolium</i> C. Presl
2. หญ้าขัดใบยาว	<i>Sida acuta</i> Burm.f.
3. โททะเล	<i>Thespesia populnea</i> (L.) Soland. ex Corr.
4. ยอป่า	<i>Morinda coreia</i> Ham.
5. สำโรง	<i>Sterculia foetida</i> L.
6. พลับพลา	<i>Microcos tomentosa</i> Sm.

8. พรรณไม้ที่เหมาะสมสำหรับนำมาปลูกประดับ

พรรณไม้ที่มีการนำมาปลูกประดับและที่มีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อเป็นไม้ประดับ
จำนวน 15 ชนิด ได้แก่

1. หนามพรม	<i>Carissa spinarum</i> L.
2. สำมะงา	<i>Clerodendrum inerme</i> (L.) Gaertn.
3. หมันทะเล	<i>Cordia subcordata</i> Lam.
4. เถาว์ลยี่เบรียง	<i>Derris scandens</i> (Roxb.) Benth.
5. กระแตไต่ไม้	<i>Drynaria bonii</i> Christ
6. พุด	<i>Gardenia collinsae</i> Craib

7. ดองดึง	<i>Gloriosa superba</i> L.
8. โนรา	<i>Hiptage benghalensis</i> (L.) Kurz ssp. <i>benghalensis</i>
9. เข็มป่า	<i>Ixora cibdela</i> Craib
10. ไล่ไก่	<i>Jasminum funale</i> Decne. ssp. <i>funale</i>
11. ตานเหล็ก	<i>Ochna integerrima</i> (Lour.) Merr.
12. กะหนาย	<i>Pterospermum littorale</i> Craib var. <i>littorale</i>
13. เข็มขาว	<i>Tarenna collinsae</i> Craib
14. จันทนา	<i>Tarenna hoensis</i> Pit.
15. รสสุคนธ์	<i>Tetracera loureiri</i> (Finet & Gagnep.) Pierre ex Craib

9. การเปรียบเทียบพรรณไม้บนเกาะเตาหม้อ เกาะพระ และเกาะพระน้อย กับพื้นที่ใกล้เคียงและพื้นที่ที่เคยมีการศึกษามาก่อน

1. เปรียบเทียบกับพรรณไม้ในเขตอำเภอสตูล จังหวัดสตูล

พื้นที่อำเภอสตูล จังหวัดสตูล อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศใต้ประมาณ 175 กิโลเมตร ได้มีการสำรวจพืชมีท่อลำเลียงในพื้นที่รวมประมาณ 25 ตารางกิโลเมตร ออกไปรอบตัวอำเภอสตูล และทำการสำรวจเน้นในพื้นที่หมู่บ้านทุ่งโปรง ห่างจากตัวอำเภอสตูลไปทางทิศเหนือประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ติดกับเทือกเขาซึ่งมีการพังทลายของหน้าดินอย่างรุนแรง นอกจากนี้ยังพบสังคมพืชป่าชายหาดและป่าเบญจมี การทำไร่มันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าว และถั่วเหลืองโดยชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งจะอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา ยังไม่มีการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าบนเขามากนัก สภาพภูมิอากาศมี 3 ฤดูคือ ฤดูหนาว เริ่มจากเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ฤดูร้อนและแห้งเริ่มจากเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม และฤดูฝน เริ่มจากเดือนพฤษภาคมถึงพฤศจิกายน สภาพสังคมพืชที่พบในเขตอำเภอสตูลแบ่งได้เป็น 7 แบบ พบพืชมีท่อลำเลียงจำนวนทั้งสิ้น 558 ชนิด อยู่ใน 112 วงศ์ (Maxwell, 1974) มีพรรณไม้ที่เหมือนกับที่พบบนเกาะเตาหม้อ เกาะพระ และเกาะพระน้อย จำนวน 81 ชนิด

2. เปรียบเทียบกัพรณไม้บนเกาะสีซัง จังหวัดชลบุรี

เกาะสีซังตั้งอยู่ในเขตทะเลอ่าวไทย อยู่ห่างจากอำเภอศรีราชาไปทางทิศตะวันตกประมาณ 12 กิโลเมตร พื้นที่เกาะรวมทั้งหมดประมาณ 8 ตารางกิโลเมตร สภาพทางธรณีวิทยาทั่วไปเป็นภูเขาหินปูนชุดกาญจนบุรีในยุคไซลูเรียน-ดีโวเนียน วางตัวในแนวเหนือใต้ ขนาดของเกาะยาวประมาณ 6 กิโลเมตร กว้างประมาณ 1-1.5 กิโลเมตร จุดสูงสุดของเกาะอยู่ทางทิศเหนือ สูงประมาณ 193 เมตร มีช่วงฤดูหนาวอยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงมีนาคม และช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนเมษายนถึงตุลาคม สภาพป่าบนเกาะเริ่มมีการบุกรุกทำลายพื้นที่จากการทำเกษตรกรรมและการเผาถ่าน ได้มีการรายงานผลการสำรวจพืชมีท่อลำเลียงที่เป็นพรณไม้ดั้งเดิมบนเกาะสีซัง ในสังคมพืชป่าดิบแล้งและสังคมพืชชายหาด รวมถึงสังคมพืชป่าชายเลนบางส่วน พบพืชมีท่อลำเลียงจำนวนทั้งสิ้น 274 ชนิด อยู่ใน 72 วงศ์ (Maxwell, 1994) ในจำนวนนี้มีพรณไม้ที่เหมือนกับที่พบบนเกาะเตาหม้อ เกาะพระ และเกาะพระน้อย จำนวน 43 ชนิด

3. เปรียบเทียบกัพรณไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู มีพื้นที่ประมาณ 145.7 ตารางกิโลเมตร สภาพป่าเป็นป่าดิบชื้นที่ต่ำ พบพืชมีท่อลำเลียงจำนวนทั้งสิ้น 927 ชนิด ใน 146 วงศ์ (Maxwell, 1986) มีพรณไม้ที่เหมือนกับที่พบบนเกาะเตาหม้อ เกาะพระ และเกาะพระน้อย จำนวน 37 ชนิด

ปัญหาและอุปสรรค

1. สภาพภูมิประเทศของพื้นที่ศึกษาที่เป็นเกาะกลางทะเล ยากต่อการเดินทาง ในการเดินทางต้องมีการเตรียมการค่อนข้างมาก
2. พรณไม้บางชนิดจากการสำรวจไม่สมบูรณ์ คือไม่มีดอกหรือผลที่ออกในช่วงที่ทำการสำรวจ ทำให้การตรวจวิเคราะห์หาชื่อทำได้ลำบาก
3. การเก็บตัวอย่างเพื่อนำกลับมาศึกษาบางครั้งขาดส่วนที่สำคัญ เนื่องจากไม่ทราบมาก่อนว่าพืชแต่ละชนิดต้องเก็บข้อมูลอะไรบ้างเพื่อใช้ในการตรวจวิเคราะห์หาชื่อ

ข้อเสนอแนะ

ควรสนับสนุนให้มีการสำรวจและศึกษาในพื้นที่เฉพาะอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพื้นที่ของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งบางครั้งมีพื้นที่ป่าอยู่ในขอบเขตบริเวณของหน่วยงานนั้น และยังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรค่อนข้างมาก จะเป็นการช่วยเหลือหน่วยงานให้ได้ทราบถึงทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่ รวมทั้งทำให้ข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพและพรรณไม้ของประเทศมีความสมบูรณ์มากขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การศึกษานี้ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและรู้จักพรรณไม้ท้องถิ่นมากขึ้น และได้ข้อมูลด้านอนุกรมวิธานและสัณฐานวิทยาของพืชมีท่อลำเลียงบนเกาะเตาหม้อ เกาะพระ และเกาะพระน้อย ซึ่งหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบหรือใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าว จะได้มีข้อมูลสำหรับใช้ในการจัดการและการอนุรักษ์พรรณไม้ในพื้นที่ และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเพื่อการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ต่อไป รวมทั้งเป็นการเพิ่มตัวอย่างให้กับพิพิธภัณฑ์พืช ศ.กสิน สุวตะพันธุ์ และพิพิธภัณฑ์พืชโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สวนจิตรลดา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย